

Rapport 2007:4

Arkeologisk förundersökning/antikvarisk kontroll

Kv Knapen 6

Ledningsdragning för värmekulvert

RAÄ 21

Vadstena stad och kommun

Östergötlands län

Anders Lundberg

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M

K U L T U R M I L J Ö A V D E L N I N G E N

Kv Knapen 6

Ledningsdragnig för värmekulvert

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Fornlämningsmiljö och arkeologisk potential	4
Syfte och metod	4
Resultat	4
Referenser	5
Tekniska uppgifter.	6
Bilaga 1. Schaktplan	7
Bilaga 2. Sektionsritning	8

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
K U L T U R M I L J Ö A V D E L N I N G E N

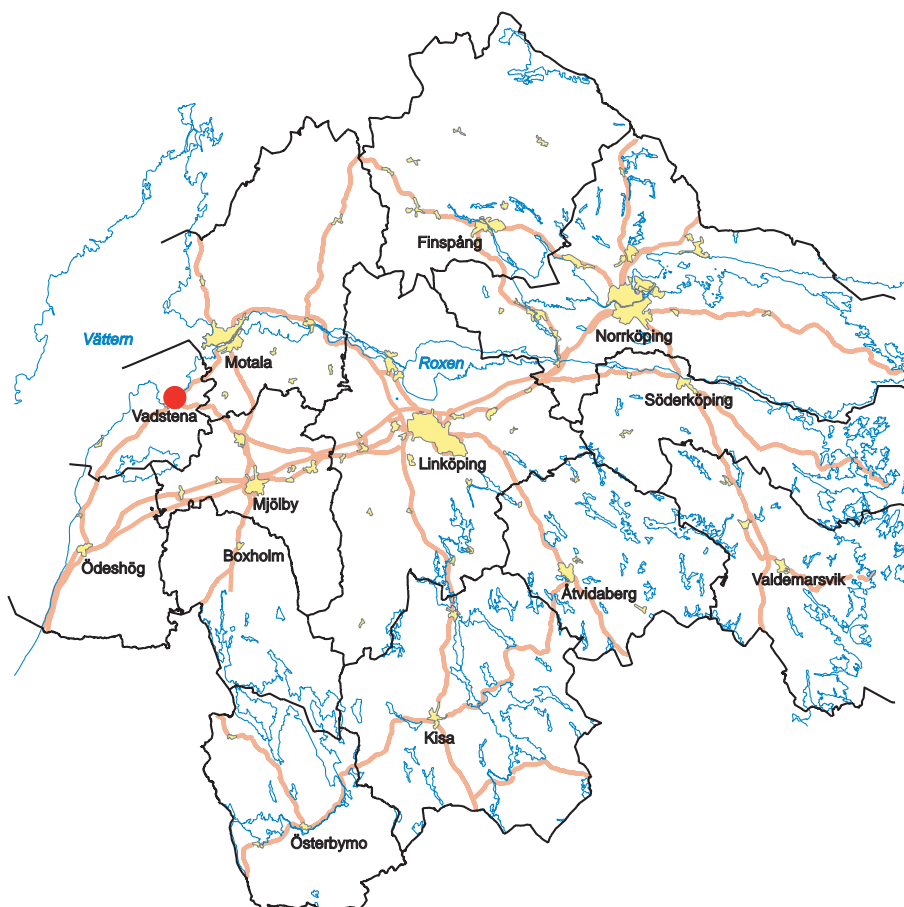
Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
lansmuseum@lansmus.linkoping.se • www.linkoping.se/lansmuseum

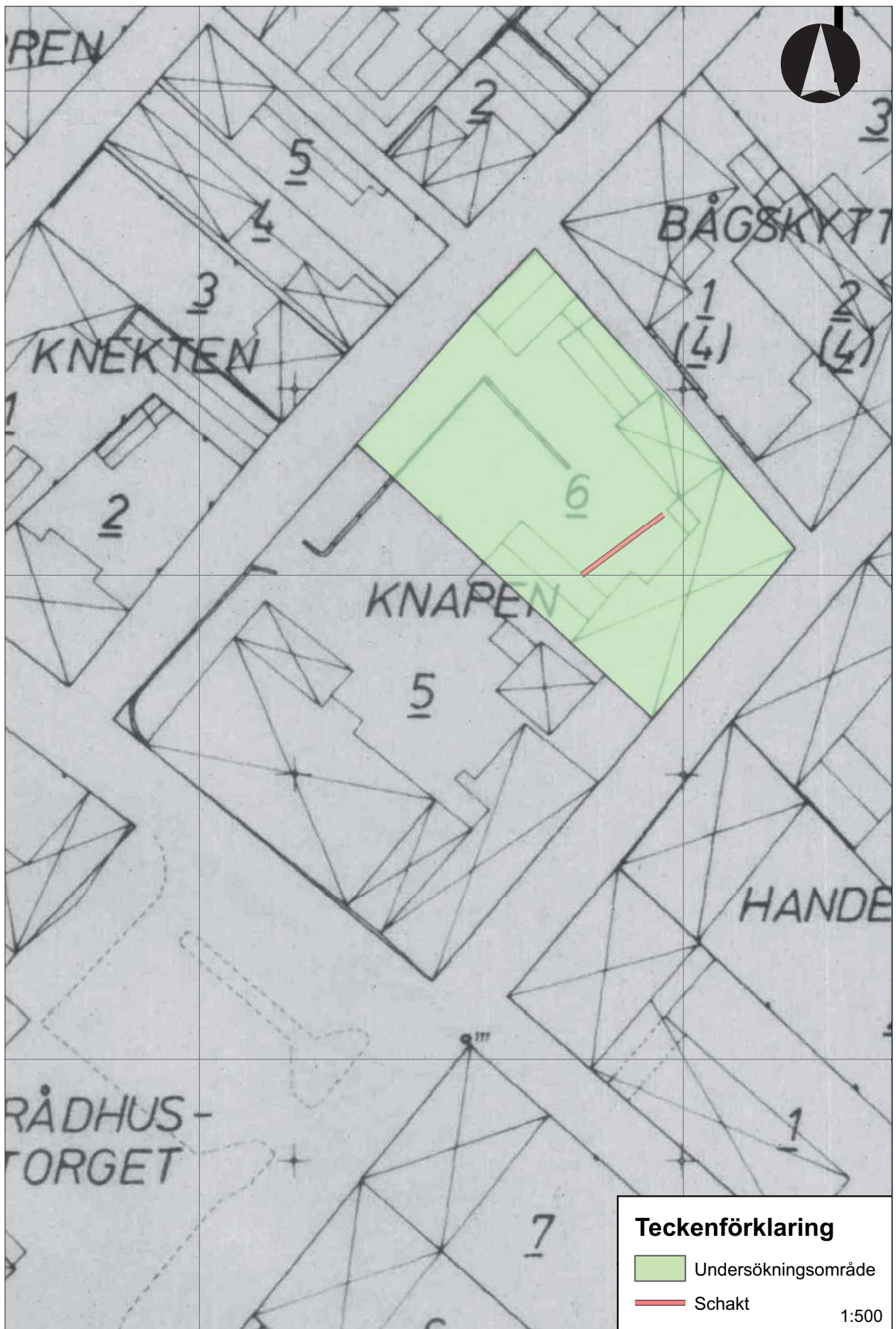
Sammanfattning

Den antikvariska kontrollen föranleddes av en grävning för en värmeledningskulvert till en bergvärmeanläggning. Kulvertschaktet omfattade 11 löpmeter med en bredd av ca 0,65 m och med ett djup av 0,4-0,5 m. Inom schaktet kunde några moderna nedgrävningar i form av en oljeledning, dagvattenbrunn m m konstateras.

Bevarade kulturlager påträffades från 0,2 m under befintlig markyta. På denna nivå observerades en fragmentarisk äldre stenläggning. I schaktets sydvästra del påträffades ett antal stenar, 0,4-0,5 m stora. Dessa tolkades ha utgjort en syllstensrad. Inget daterande material påträffades.

Anders Lundberg
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur Stadskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:500.

Inledning

Östergötlands länsmuseum utförde 2003-11-20 en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll inom kv Knapen 6 i Vadstena. Förundersökningen föranleddes av schaktning för en värmekulvert till en bergvärmeanläggning.

Arbetet utfördes efter beslut från Länsstyrelsen i Östergötlands län 2003-11-11. Uppdragsgivare var Gunnel Rydholm, Vadstena. Genom kulturmiljöbidrag svarade länsstyrelsen för de arkeologiska kostnaderna. Fält- och rapportarbete har utförts av undertecknad.

Fornlämningsmiljö och arkeologisk potential

Kvarteret Knapen är centralt placerat inom Vadstena medeltida stadsområde. Kvarteret omges av Bakgatan, Urvädersgränd och Storgatan. Samtliga gatorna anses ha ett medeltida ursprung. Åt sydväst ansluter kvarteret till Rådhusstorget. Utmed kvarterets sydöstra sida finns två senmedeltida byggnader bevarade. Bebyggelsens omfattning och struktur före 1705 års tomtkarta över Vadstena är för övrigt okänd. På kartan från 1705 motsvarar undersökningsområdet tomt nr 36 som då hyste en välbyggd gård vilken ägdes av rådman Måns Larssons änka. Inom kvarteret kan lämningar av den medeltida staden och dess invånare förväntas påträffas vid markingrepp.

Den aktuella fastigheten har tidigare varit föremål för arkeologisk dokumentation vid ett tillfälle. Denna utfördes 1992 i samband med en sanering efter ett oljeläckage (Tagesson 1992). Vid tillfället öppnades en yta om 3 x 1,6 m och kulturlagerbilden i de uppkomna sektionerna dokumenterades. Av dokumentationen framgår det att bevarade kulturlager fanns inom fastigheten redan från ett djup av 0,15 m under befintlig markyta. Den yta som undersöktes 1992 ansluter till det nu undersökta schaktet i öster.

Den arkeologiska information som kan inhämtas från ledningsschakt får ses som begränsad. Likväl kan den punktvis ge viktiga data, främst av övergripande stadstopografisk karaktär. För den antikvariska hanteringen av fornlämningen kan en fortlöpande insamling av data ge mer fasta hållpunkter för utbredningen av kulturlager, etc.

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska förundersökningen i form av en antikvarisk kontroll var primärt att styra markingreppen så att fast fornlämning berördes så lite som möjligt av det planerade arbetsföretaget. Fast

fornlämning som berördes av schaktningen skulle dokumenteras avseende karaktär och omfattning, samt om möjligt dateras.

Den arkeologiska förundersökningen utfördes som en antikvarisk kontroll i samband med markarbetena. Ledningsschaktet mättes in i förhållande till fasader/murliv på fastigheten.

Resultat

Vid schaktningen kunde bevarade kulturlager konstateras från en nivå av 0,2 m under befintlig markyta. Vid ett djup av ca 0,4 m framträdde en stenlagd yta som sträckte sig över hela schaktet. Stenläggningen utgjordes av 2-10 cm stora svallade stenar som låg inbäddade i ett kompakt, troligen vältrampat, avsatt kulturlager med innehåll av enstaka träkol, kalkprickar och tegelkross. Stenläggningen tolkas som en äldre gårdsplan.

Stenläggningen överlagrades av ett tunt (2-4 cm) lager sand. Möjligen utgör detta resterna av sättsand till en avröjd yngre stenläggning. Sandlagret överlagrades i sin tur av ett ca 0,2 m tjockt, gråbrunt, sandigt kulturlager med sorterat innehåll av småsten, bränd lera, kalkprickar, träkol, tegelkross och enstaka djurben. Lagerföljden uppåt avslutades med ett ca 0,2 m tjockt lager humös mylla till nuvarande trädgård.

I sydvästra delen av schaktet framkom en syllstensrad, bevarad till en längd av 2 m. Åt väster avslutades den av en yngre nedgrävning som troligen utförts i samband med byggandet av nuvarande västra gårdsflygeln eller möjligen en senare utförd dränering till denna. Syllstensraden utgjordes av en enkelrad av 0,2-0,4 m stora obearbetade fältstenar. Dimensionerna på syllstenarna tyder på en mindre träbyggnad. Stratigrafiskt har syllstensraden tillkommit före den omgivande stenläggningen, men de kan ha varit i bruk samtidigt. Syllstenarnas orientering avviker från tomtens nuvarande byggnadsbestånd och tomtstruktur. Tomtens nuvarande huvudbyggnad är byggnadsantikvariskt daterad till 1700-talet (ÖLM, arkivuppgift) och tomtstrukturen återfinns på 1705 års karta. Inga fynd eller annat daterande material påträffades vid undersökningen.

I övrigt kan det utifrån den genomförda förundersökningen antas att utschaktningsgraden för den aktuella fastigheten är låg. Endast några smärre sentida nedgrävningar i form av en dagvattenbrunn och ledningsgrävningar kunde observeras. I likhet med större delen av de äldre fastigheterna i centrala Vadstena finns kulturlager och anläggningar bevarade direkt under nuvarande gårdsbeläggning/trädgårdsmylla.

Referenser

Östergötlands läns museums topografiska arkiv.

Tagesson G. 1992. *Kv Knapen 6, Vadstena, Östergötland*. Antikvarisk kontroll och dokumentation 1992. Rapport ÖLM, Linköping.

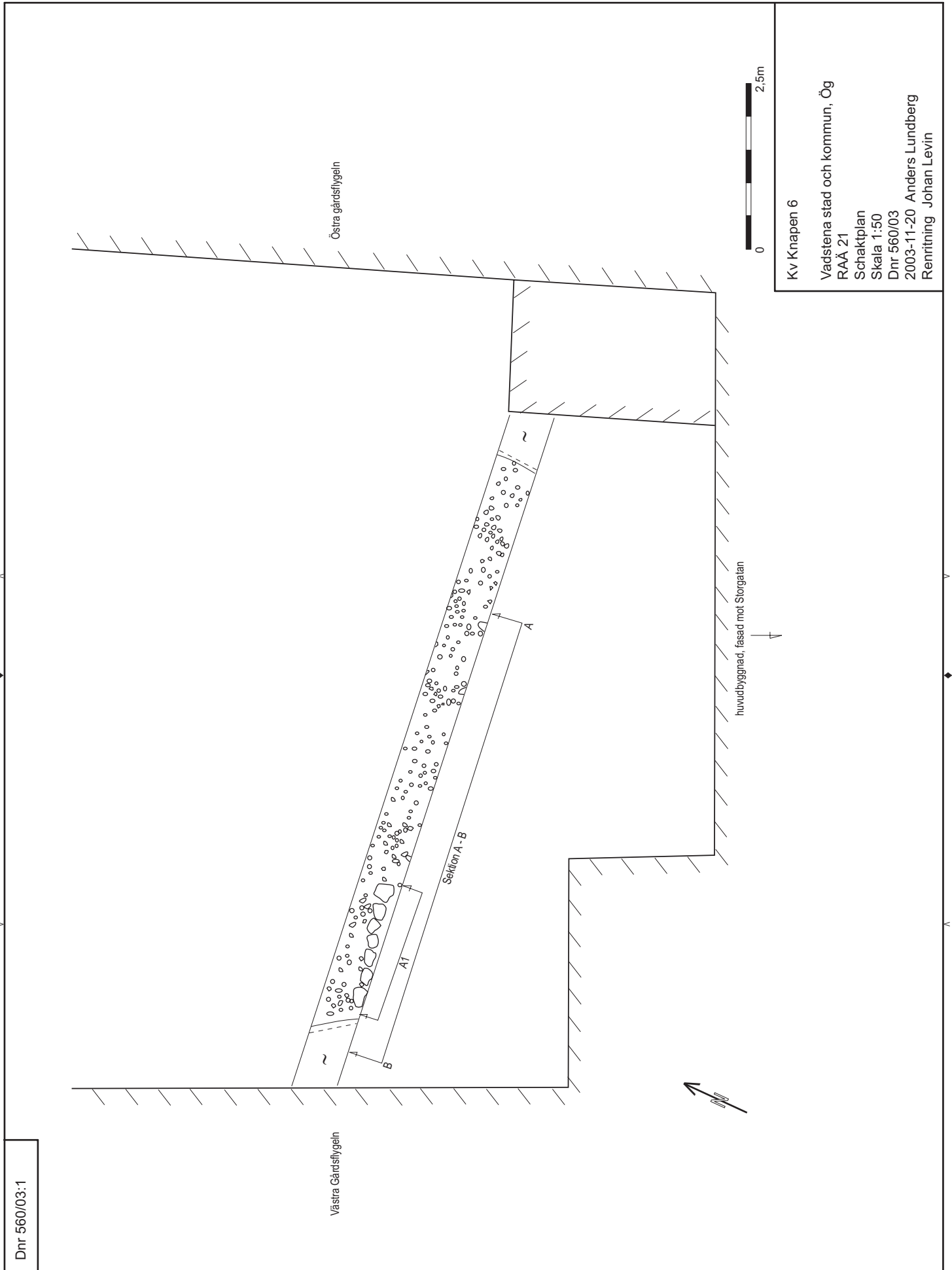
Tekniska uppgifter

Område	Kv Knapen 6
Stad	Vadstena
Kommun	Vadstena
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnr	RAÄ 21
Ekonomiska kartans blad	084 69 (8E 6j Vadstena)
Koordinater	X 6480923, Y 1446510
Koordinatsystem	RT 90 2,5 gon V
Höjdsystem	-
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning/antikvarisk kontroll
Länsstyrelsens beslut	2003-11-11
Länsstyrelsens handläggare	Annika Toll
Länsstyrelsens dnr	431-17907-03
Länsmuseets dnr	560/03
Länsmuseets kontonummer	Ä6872
Uppdragsgivare	Gunnel Rydholm, Vadstena
Kostnadsansvarig	Länsstyrelsen Östergötland, Kulturmiljöenheten
Projektledare	Anders Lundberg
Personal	-
Fältarbetstid	2003-11-20
Totalt undersöktes	Ca 11 löpmeter
Fynd	Nej
Foto filmnr	Nej
Analyser	Nej
Grafik	Anders Lundberg
Renritning	Johan Levin
Grafisk form	Johan Levin

Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

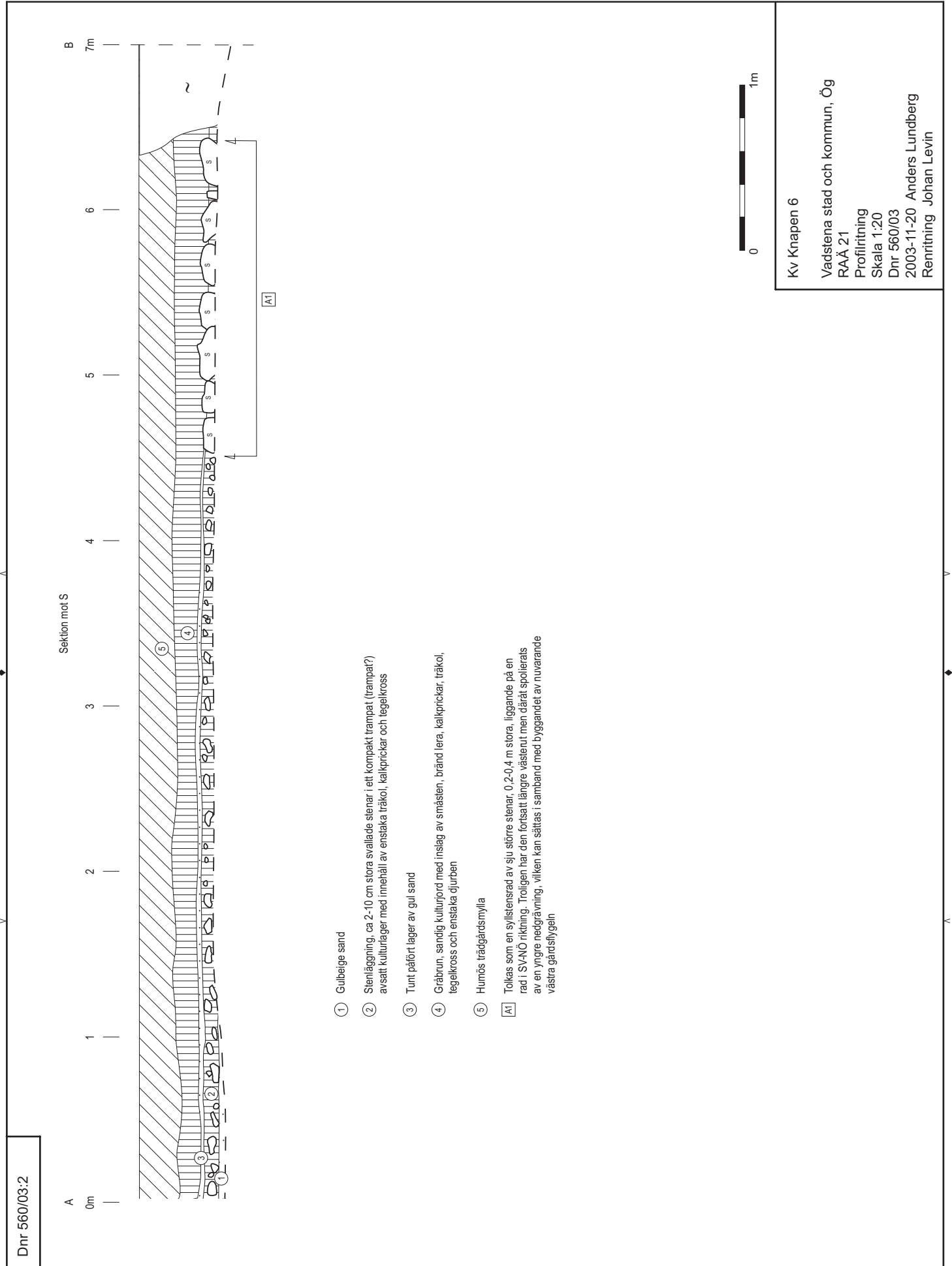
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket dnr 507-99-499
ISSN 1403-9273	Rapport 2007:4 © Östergötlands länsmuseum

Bilaga 1. Schaktplan

N.B Ritningen är förminskad, skalan stämmer ej.

Bilaga 2. Sektionsritning

Östergötlands länsmuseum utförde under hösten 2003 en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll inom fastigheten kvarteret Knapen 6 i Vadstena. Den antikvariska kontrollen föranleddes av en grävning för en värmeledningskulvert till en bergvärmeanläggning. Inom schaktet kunde några moderna nedgrävningar i form av en oljeledning, dagvattenbrunn m m konstateras.

Bevarade kulturlager påträffades från 0,2 m under befintlig markyta. Vid schaktbotten påträffades en stenläggning, tolkad som en äldre gårdsplan. I schaktets sydvästra del framkom en syllstensrad.